

een vrije
zorgkeuze

Indicaties / Pijnklachten

ALK/SOLK: aanhoudende lichamelijke klachten/
somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke
klachten

Therapievormen	Aanbeveling
Energetische therapie	C
Gestalt therapie	C
Hypnotherapie	B
Integratieve psychotherapie*	B
Lichaamsgerichte psychotherapie	B
Orthomoleculaire therapie	B
YIN therapie	B

*Mensen kunnen worden doorverwezen naar integratieve psychotherapie op basis van bewijs van minimaal één van de volgende therapieën: Gestalt therapie, Lichaamsgerichte psychotherapie of hypnotherapie.

**Mensen kunnen ook worden doorverwezen naar YIN therapie op basis van bewijs van minimaal één van de volgende therapieën: shiatsu, orthomoleculair of craniosacraal therapie.

YIN therapie Mensen kunnen ook worden doorverwezen naar yintherapie op basis van bewijs van minimaal één van de volgende therapieën: shiatsu, orthomoleculaire therapie of craniosacraal therapie.	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	B
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van YIN therapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van inconsistent of beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs	level 2
Referentie	design
Kashyap A, Chopra S, Ranjan P, Sarkar S, Poorna A, Baitha U. Yoga Therapy For Medically Unexplained Physical Symptoms. Adv Mind Body Med. 2020 Winter;34(1):17-21. PMID: 32277750.	onderzoeksrapport

Orthomoleculaire therapie	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	B
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van orthomoleculaire therapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van inconsistent of beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs	level 2
Referentie	design
von Känel R, Kasper S, Bondolfi G, Holsboer-Trachsler E, Hättenschwiler J, Hatzinger M, Imboden C, Heitlinger E, Seifritz E. Therapeutic effects of Silexan on somatic symptoms and physical health in patients with anxiety disorders: A meta-analysis. Brain Behav. 2021 Apr;11(4):e01997. doi: 10.1002/brb3.1997. Epub 2021 Feb 27. PMID: 33638614; PMCID: PMC8035468.	meta-analyse
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Ander bewijs	level 3
Referentie	design

een vrije
zorgkeuze

Indicaties / Pijnklachten

**ALK/SOLK: aanhoudende lichamelijke klachten/
somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke
klachten**

Okamoto H, Sekiya N, Chino A, Iyo M, Terasawa K. A suspected case of somatoform disorder successfully treated with an herbal medicine. <i>J Altern Complement Med.</i> 2011 Feb;17(2):171-3. doi: 10.1089/acm.2010.0159. Epub 2011 Feb 7. PMID: 21299430.	case-studie
---	-------------

Energetische therapie	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	C
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van energetische therapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van matige wetenschappelijke onderbouwing.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Ander bewijs	level 3
Referentie	design
Ostenfeld-Rosenthal AM. Energy healing and the placebo effect. An anthropological perspective on the placebo effect. <i>Anthropol Med.</i> 2012;19(3):327-38. doi: 10.1080/13648470.2011.646943. Epub 2012 Jan 31. PMID: 22292568.	case- studie

Gestalttherapie	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	C
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van gestalttherapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van matige wetenschappelijke onderbouwing.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Ander bewijs	level 3
Referentie	design
Roubal J, Hytych R, Čeveliček M, Řiháček T. Personal therapeutic approach in Gestalt therapists working with clients suffering from medically unexplained psychosomatic symptoms. <i>Res Psychother.</i> 2021 Dec 20;24(3):535. doi: 10.4081/ripppo.2021.535. PMID: 35047424; PMCID: PMC8715264.	kwalitatief onderzoek

Lichaamsgerichte psychotherapie	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	B
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van lichaamsgerichte psychotherapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van inconsistent of beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Goede kwaliteit patiënt gericht bewijs	level 1
Referentie	design
Wortman MSH, van der Wouden JC, Twisk JWR, Visser B, Assendelft WJJ, van der Horst HE, Olde Hartman TC. Effectiveness of psychosomatic therapy for patients with persistent somatic symptoms: Results from the CORPUS randomised controlled trial in primary care. <i>J Psychosom Res.</i> 2023 Apr;167:111178. doi: 10.1016/j.jpsychores.2023.111178. Epub 2023 Feb 1. PMID: 36753944.	rct
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs	level 2
Referenties	design
Röhrich F, Sattel H, Kuhn C, Lahmann C. Group body psychotherapy for the treatment of somatoform disorder - a partly randomised-controlled feasibility pilot study. <i>BMC Psychiatry.</i> 2019 Apr 23;19(1):120. doi: 10.1186/s12888-019-2095-6. PMID: 31014294; PMCID: PMC6480707.	rct

een vrije
zorgkeuze

Indicaties / Pijnklachten

**ALK/SOLK: aanhoudende lichamelijke klachten/
somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke
klachten**

Wortman MS, Lucassen PL, van Ravesteijn HJ, Bor H, Assendelft PJ, Lucas C, Olde Hartman TC. Brief multimodal psychosomatic therapy in patients with medically unexplained symptoms: feasibility and treatment effects. <i>Fam Pract</i> . 2016 Aug;33(4):346-53. doi: 10.1093/fampra/cmw023. Epub 2016 Apr 13. PMID: 27075027.	rct
Monsen, K., & Monsen, J. T. (2000). Chronic pain and psychodynamic body therapy: A controlled outcome study. <i>Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training</i> , 37(3), 257.	rct
Nickel M, Cangoez B, Bachler E, Muehlbacher M, Lojewski N, Mueller-Rabe N, Mitterlehner FO, Leiberich P, Rother N, Buschmann W, Kettler C, Pedrosa Gil F, Lahmann C, Egger C, Fartacek R, Rother WK, Loew TH, Nickel C. Bioenergetic exercises in inpatient treatment of Turkish immigrants with chronic somatoform disorders: a randomized, controlled study. <i>J Psychosom Res</i> . 2006 Oct;61(4):507-13. doi: 10.1016/j.jpsychores.2006.01.004. PMID: 17011359.	rct
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Ander bewijs	level 3
Referentie	design
Wortman, M. S., Hartman, T. C. O., van der Wouden, J. C., Dankers, S., Visser, B., Assendelft, W. J., & van der Horst, H. E. (2022). Perceived working mechanisms of psychosomatic therapy in patients with persistent somatic symptoms in primary care: a qualitative study. <i>BMJ open</i> , 12(1), e057145.	kwalitatief onderzoek

Hypnotherapie	
Conclusie aanbeveling op basis van totaal aan literatuur	B
Op basis van de literatuur die naar voren kwam in de literatuurzoektocht van het Louis Bolk Instituut is de mate van aanbeveling van hypnotherapie bij aanhoudende lichamelijke klachten of somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten op basis van inconsistent of beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs.	
Conclusie van studie in een aanbeveling naar niveau van bewijs Beperkte kwaliteit patiënt gericht bewijs	level 2
Referentie	design
Holsting AF, Rask MT, Frosthalm L, Rosendal M, Rask CU. Self-help interventions for young people with persistent physical symptoms: A systematic review. <i>J Psychosom Res</i> . 2021 Sep;148:110553. doi: 10.1016/j.jpsychores.2021.110553. Epub 2021 Jun 19. PMID: 34242894.	systematische review